
Lészei Lehel:

A Tizenkettő vocatiojának célja

1. Az elhívás célja

A szinoptikus evangéliumok beszámolói szerint Jézus azért hívta el tanítványait, hogy vele legyenek, kövessék őt, és kiküldetést nyerjenek. A kiküldetésben benne rejlik a szolgálat és a szenvedés is. A szolgálat feltételezi a prédikálást és a gyógyítást. A szenvedés jelenti a tanítványság árát.

1.1. Vele lenni

Günther Schmahl, Walter Schmithals és Seán Freyne megjegyzik, hogy a tizenkét tanítvány kiválasztásának egyik célja az volt, hogy vele legyenek.¹ Wim Burgers szerint ennek a gondolatnak frappáns párhuzama olvasható Mk 5,18-ban² – ahol a meggyógyított megszállott arra kéri Jézust, hogy maradjon mellette –, ugyanakkor ez csak Márknál használt fordulat.³ Jézus tanítványait az evangéliumokban az *auvtou*/ személyes névmással jelölték, mert ugyanabban az időben a rabbiknak, Keresztelő Jánosnak, a farizeusoknak és másoknak is voltak tanítványai. Márk evangéliumában a *maqthh,j* (tanítvány) főnév negyvenszer fordul elő, és ezek közül harminckét alkalommal az *auvtou* / személyes (birtokos) névmással együtt jelenik meg, ezzel is jelezvén, hogy a tanítványok Jézuséi, ezért vele kell lenniük.⁴ Az *ei=nai metV auvtou//w/n* (vö. Mk 1,13; 2,19; 3,14; 4,36; 5,18;

¹ Günther Schmahl: „Die Berufung der Zwölf im Markusevangelium.” *Trierer Theologische Zeitschrift* 81, 1972. 203–211; Walter Schmithals: *Das Evangelium nach Markus*, 2/1 Kapitel 1–9,1. Ökumenischer Taschenbuchkommentar zum Neuen Testament. Gütersloh: Gütersloher Verlaghaus Gerd Mohn, und Würzburg: Echter Verlag, 1979. 206; Seán Freyne: „The Disciples in Mark and the Maskilim in Daniel: A Comparison.” *Journal for the Study of the New Testament* 16, 1982. 10.

² Wim Burgers: „De instelling van de Twaalf in het Evangelie van Marcus.” *Epemerides Theologicae Lovaniensis* 36, J1–D 1960. 644.

³ Dóka Zoltán: *Márk evangéliuma*. Budapest: Ordass Lajos Baráti Kör, 1996. 65.

⁴ James Keith ELLIOTT: „Mathétés with a possessive in the New Testament.” *Theologische Zeitschrift* 35, S–O 1979. 300.

14,67) kifejezés mindig valakinek vagy valaminek a fizikai jelenlétében való tartózkodására utal. Az apostolok azt a kiváltságot élvezték, hogy Jézus környezetében lehettek és ezáltal részesei voltak életének és szolgálatának.⁵ A tanítványok legjellemzőbb vonása, hogy követik mestereiket (vö. Mk 1,17; 2,14; 3,14; 10,28). A követés mégsem jelenti egyértelműen a tanítványságot, mert például amikor Jézus a Jairus háza felé indul, akkor Péter, Jakab és Jánoson kívül megtiltja mindenkinek, hogy vele menjenek, hogy kövessék őt (Mk 5,37). Ez nem jelenti ugyanakkor a tanítványság tiltását is. A tanítványokat azért választja ki Jézus, hogy vele legyenek (Mk 3,14), és azt olvassuk róluk, hogy vele is voltak elfogatásáig (kivételt képez 6,13–30, amikor különleges kiküldetésnek tesznek eleget).⁶ Márk gyakran említi, hogy Jézus együtt volt a tanítványokkal (katV ivdi,an), hogy kihangsúlyozza az együttléte meggyőző voltát (Mk 4,34; 6,31.32; 9,2.28; 13,3). Márk beszámolója szerint Jézus nem cselekszik semmit, amikor a tanítványok nincsenek jelen. Csupán három alkalommal nincs velük, amikor visszavonul imádkozni (Mk 1,35; 6,46; 14,32.35.39). Az elfogatásakor a tanítványok azok, akik elhagyják őt (14,50). Mindez arra utal, hogy Márk következetes marad a „vele legyenek” gondolathoz. A tanítványok azért vannak Jézussal, hogy tanuljanak tőle és tanuljanak felőle.⁷ Az írásmagyarázók egyre gyakrabban hívják fel a figyelmet a tanítványok értetlenségére, amely különösen a Márk evangéliumában szembetűnő.⁸ Mások csupán a ta-

⁵ Robert A. GUEICH: Mark 1–8:26. Word Biblical Commentary 34A. Dallas, Texas: Word Books, 1989. 158.

⁶ Robert P. MEYE: Jesus and the Twelve: Discipleship and Revelation in Mark's Gospel. Grand Rapids, Michigan: William Eerdmans Publishing Company, 1968. 121–123.

⁷ Seán FREYNE: The Twelve: Disciples and Apostles – A Study in the Theology of the First Three Gospels. London and Sidney: Sheed and Ward, 1968. 119–120.

⁸ William WREDE: Das Messiasgeheimnis in den Evangelien. Göttingen, 1963². 58k; Theodore J. WEEDEN: Mark – Traditions in Conflict. Philadelphia: Fortress Press, 1971. 26–38; Augustine STOCK: Call to Discipleship: A Literary Study of Mark's Gospel. Good News Studies 1. Dublin: Veritas Publications, 1982. 109–117; Donald SENIOR: & Carroll STUHLMEYER: The Biblical Foundations for Mission. London: SCM Press Ltd, 1983. 226; Jack Dean KINGSBURY: Conflict in Mark: Jesus, Authorities, Disciples. Minneapolis: Fortress Press, 1989. 95–103; John N. SUGGIT: „Exegesis and proclamation: Bartimaeus and Christian discipleship (Mark 10:46–52).” Journal of Theology for Southern Africa 74, Mr 1991. 57.

nítványok esetlenségéről beszélnek.⁹ Joseph B. Tyson azt írja ezzel kapcsolatosan, hogy a démonok felismerik Jézust, de ő hallgatást parancsol azoknak (Mk 1,23–25.34; 3,11–12; 5,6.7; 9,20), a tanítványok részben ismerik fel Jézust, de nekik is csendben kell maradniuk (7,36; 8,30; 9,9), a zsidó vezetők pedig nem ismerik fel őt, mert megvakították (4,12). A tanítványok nem értik a tenger lecsendesítését (4,41), az ötezer embernek való kenyérsokasítást (6,52), Jézus viszonyulását a gyermekekhez (10,23), mondását a gazdagok Isten országába való bemeneteléről (10,23) és általában a példázatait (4,1–20.33k). A legfőbb értetlenség mégis a Jézus által megjövendölt szenvedéseit övezik (Mk 8,31–33; vö. Mt 16,21–23).¹⁰

1.2. Követni őt

A Jézussal való együttléte, követést is jelent. Jézussal lenni és őt követni homályos és passzív tevékenységnek tűnhet, de az Apostolok Cselekedeteiről írt könyvben az apostoli mivolt legfontosabb ismertetőjelévé válik (ApCsel 1,21). Az ő követése feltételezi az osztozást sikereiben és kudarcaiban, elfogadásában és visszautasításában, és az azonosulást életével és missziójával, amely alakító erővé válik életük számára.¹¹ Jack Dean Kingsbury tárgyalja az avkolouqe, w ige jelentését, és egyrészt szó szerint értelmezi, másrészt viszont átvitt értelemben a tanítványságra vonatkoztatja. Szerinte Máté ezt a fogalmat nem használta átvitt értelemben az evangéliumában.¹² Az Újszövetségben túlnyomórészt szó szerinti jelentésben fordul elő az avkolouqe, w ige. A Jézus korabeli rabbik a szó legteljesebb értelmében vett ‘követésre’

⁹ Francis J. MOLONEY: „The Vocation of the Disciples in the Gospel of Mark.” Salesianum 43, 1981. 488; Elizabeth Struthers MALBON: „Fallible Followers: Women and Man in the Gospel of Mark.” Semeia 28, 1983. 30–32; Cilliers BREYTENBACH: Nachfolge und Zukunfts Erwartung nach Markus. Abhandlungen zur Theologie des Alten und Neuen Testaments 71. Zürich: Theologischer Verlag, 1984. 202.

¹⁰ Joseph B. TYSON: „The Blindness of the Disciples in Mark.” Journal of Biblical Literature 80, S 1961. 261–262.

¹¹ Joel B. GREEN: The theology of the Gospel of Luke. New Testament Theology, Cambridge: Cambridge University Press, 1995. 108.

¹² Jack Dean KINGSBURY: „The Verb Akolouthēin (‘To Follow’) as an Index of Matthew's View of His Community.” Journal of Biblical Literature 97, 1978. 57–62.

szólították fel tanítványaikat. Ez azt jelentette, hogy a tanítvány a mester körül szolgálatokat végzett, közösségben élt vele, „tanult” mesterétől, azaz szavait szó szerint memorizálta, és magatartását, cselekedeteit sokszor pontosan utánozta.¹³

Az *avkolouqe,w* ige annak az embernek a cselekedetére utal, akinek élete Jézus hívására válaszolva új irányt nyer az engedelmességben. Majdnem kizárólag csak az evangéliumokban fordul elő a követést kifejező ige. Az *avkolouqe,w* ige nem jelent minden esetben tanítványságot. Esetenként a tömeg követi Jézust, és ekkor semleges értelemben használatos az ige (Mk 10,32; Mt 4,25; 8,1; 21,9). Ebből az igéből tehát nem lehet minden alkalommal elhívásra vagy a Krisztus mellett való döntésre következtetni. Amikor viszont különálló egyénekre vonatkozik, akkor sajátos töltettel bír. Jézus ajkán gyakran parancsként hangzik el, mint amikor tanítványait elhívja (Mk 1,16kk; Mt 9,9; 19,21; 8,22). Az elhívottak válaszát úgy jellemzik, mint követést. Az *avkolouqe,w* mindig a földön élő Jézus bensőséges és meghatározó tanítványságára való elhívást jelenti.¹⁴

Sok újszövetséges tudós fogalmazta meg, hogy Jézus (karizmatikus) vándorprédikátor volt.¹⁵ Ezt a véleményt tagadta Jack Dean Kingsbury, aki azt fejtegette, hogy a Máté közössége nem állt Jézust követő vándorokból, hanem inkább egy letelepedett városi gyülekezet képét mutatja.¹⁶ A Jézus követése a vagyon-nélküliekhez való csatlakozást jelenti és az ilyen körülmények közötti szolgálatot.¹⁷ Sok írásmagyarázó szerint Márk idejében és gyülekezetében egy keresz-

¹³ BARTHA Tibor (szerk.): *Keresztyén Bibliai Lexikon*. 2. kötet. Budapest: A Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, 1993. s. v. 'Követ, követés' Vladár Gábor szócikke, 87.

¹⁴ COLIN BROWN (ed.): *The New International Dictionary of New Testament Theology*. 1. vol. Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House, 1986. S. v. 'avkolouqe,w' by C. Blendinger, 480–482.

¹⁵ GERD THEISSEN: „Legitimation und Lebensunterhalt: ein Beitrag zur Soziologie urchristlicher Missionare.” *New Testament Studies* 21, 1975. 193–200; EDUARD SCHWEIZER: *Matthäus und seine Gemeinde*. SBS 71. Stuttgart: KBW Verlag, 1974. 13.17–19 és 162–163.

¹⁶ KINGSBURY: „Akoulouthen...” 66.

¹⁷ T. W. MANSON: *The Sayings of Jesus*. London: SCM Press Ltd, 1949. 73.

tyén herézis ütötte fel a fejét, amely ellen Márk harcolt, megírva a tanítványokról szóló evangéliumát. Ennek megfelelően a tanítványok személye csupán ürügyül szolgált egy tévelygés elleni harcban.¹⁸ Ernest Best visszautasítja ezt a nézetet, és azt állítja, hogy Márk nem támadta evangéliumában a tizenkét tanítványt, nem is írt egy bizonyos tévelygő csoport ellen, hanem felhasználta a tanítványok személyét és értetlenségét arra, hogy ennek kapcsán Jézus újabb és részletesebb utasításait közölje.¹⁹

A Jézus követése nem jelentett tétlenséget és ábrándozást. Azért hívta el tanítványait, hogy felkészítse őket a szolgálatra,²⁰ magyarázza a Szentírást, felfedje a példázatok titkát és kiküldetést nyerjenek. Követése szolgálatot és szenvedést is feltételez. Nem lehet őt követni a keresztfelvétele nélkül.

1.3. Kiküldetést nyerni

Jézust nem tanítványai választják mesterüknek a törvény tanulmányozása végett (vö. Mt 8,19) – ahogy egy rabbi esetében történhetett –, hanem ő hívja el parancsával tanítványait annak érdekében, hogy vele legyenek, és együtt munkálkodjanak. Elhívásuk tehát nem a törvény tanulmányozása és áthagyományozása érdekében történt, hanem hogy kiküldetést nyerjenek és emberhalászokká váljanak.²¹ A kiküldetés igehirdetést és gyógyításokat jelentett. Márk számára a *khru,ssw* (hirdetni) ige különleges fontossággal bír.²² Ahogyan Jézusnak hirdetni kellett a küszöbön álló Isten országát, úgy a tanítvá-

¹⁸ THEODORE J. WEEDEN: „The Heresy that Necessitated Mark's Gospel.” *Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde der älteren Kirche* 59, 1968. 145–158; idem: *Mark... 73–81*; TYSON: „The Blindness...” 261–268.

¹⁹ ERNEST BEST: *Disciples and discipleship – studies in the Gospel according to Mark*. Edinburgh: T. & T. Clark, 1986. 98–130.

²⁰ GERHARD KITTEL and GERHARD FRIEDRICH: eds. *Theological Dictionary of the New Testament*. Volume IV. Translated and edited by Geoffrey W. Bromiley, Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1975. S. v. 'maqth,j', 'maqth,j' by Karl Heinrich Rengstorff, 449.

²¹ MOLONEY: „The Vocation...” 514; GUELICH: *Mark 1...* 51; GREEN: *Luke...* 109.

²² DAVID J. BOSCH: *Witness to the world: the Christian mission in theological perspective*. London: Marshall, Morgan & Scott, 1980. 69.

nyoknak is folytatniuk kell ezt a szolgálatot.²³ Az ő tevékenységüket is jelek és csodák fogják követni, amelyek hitelesítik majd a hirdetett igét.²⁴ Az igehirdetéssel, a bizonyoságtétellel együtt jár a szenvedés. A görög *marturi*, a szóból (tanúsítás, tanúskodás, tanúságtétel, bizonyoságtétel)²⁵ ered a mártírium. A tanítványoknak sokszor életükkel kellett tanúskodniuk szavaik hitelességéről. Ahogyan a Jézus útja a kereszt felé vezetett, ugyanúgy tanítványai sem kerülhették el a szenvedést.²⁶

Jézus azt mondja a tizenkettőnek és a tömegnek, hogy követésének feltétele az önmegtagadás és a kereszt felvétele (Mk 8,34–35; vö. Mt 10,38–39; Lk 9,23–24). Az ókorban a kereszt rettenetes kivégzőeszköznek számított. Márk olvasói láthattak keresztre feszítéseket. Amikor sorait olvasták, szó szerint is érthették mondatát és ezzel saját végzetükre gondolhattak, jóllehet ugyanakkor a kifejezés metaforikus jelentése is kezdett elterjedni. Márk olvasói közül egyeseket kivégezettek, de a kereszt felvétele a tanítványok folyamatos, naponkénti meghalását is jelentette. A keresztet senki sem kényszerítette rájuk, azt önként lehetett felvenni és elindulni a szenvedés és kitartás útján.²⁷

²³ David R. BAUER: *The Structure of Matthew's Gospel*. Journal for the Study of the New Testament, Supplement Series, 31. Sheffield: Sheffield Academic Press Ltd, 1988. 57.

²⁴ LÉSZAI Lehel: „A jelek és csodák szerepe az Apostolok Cselekedeteiről írott könyvben.” *Református Szemle* LXXXVIII. évf. 2. szám, 1995. márc–ápr. 79.

²⁵ VARGA Zsigmond J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*. Budapest: Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, 1992. 602.

²⁶ Eduard SCHWEIZER: *Lordship and Discipleship*. London: SCM Press Ltd, 1960. 15; Anselm SCHULZ: *Nachfolgen und Nachahmen: Studien über das Verhältnis der neutestamentlichen Jüngerschaft zur urchristlichen Vorbildethik*. Studien zum Alten und Neuen Testament 6, München: Kösel, 1962. 125; Jack Dean KINGSBURY: *Matthew as Story*. Philadelphia: Fortress Press, 1988². 140; James D. G. DUNN: *Jesus' Call to Discipleship*. Cambridge: University Press, 1992. 116–117.

²⁷ Ernest BEST: *Mark: The Gospel as Story*. Edinburgh: T. & T. Clark, 1983. 86.

1.4. Következtetés

Jézus elhívását és küldetését a tanítványok elhívása és kiválasztása követte. Jézus szuverén jogánál fogva hívta el és választotta ki a tanítványait. Elhívásuk némely beszámolóban emlékeztet az ószövetségi próféták elhívására. Tanítványainak nem kellett próbaidőt kiállniuk, mint a qumráni Igazság Tanítója követőinek, ugyanakkor nem is a törvény tanulmányozása végett nyertek elhívást, mint a rabbi-tanítványok. A rabbi nem magukhoz igyekeztek kötni a tanítványaikat, hanem a Tórához való hűségre nevelték őket. Éppen ezért természetes volt, hogy a rabbi-tanítvány egy másik rabbit keressen, ha úgy gondolta, hogy ott jobb felkészítést nyerhet. A görög filozófusok célja sem a tanítványok önmagukhoz édesgetése, hanem az igazság keresésére való nevelés volt, melyről úgy tartották, hogy mindkettőjük felett állt.²⁸ Jézus nem elméleti tanítás átadása végett hívta el tanítványait – akik közül egyesek Keresztelő János tanítványi seregéből kerültek hozzá –, hanem szolgálata folytatásáért. Elhívásuk során szakítaniuk kellett foglalkozásukkal, lakóhelyükkel, családtagjaikkal, egyszóval mindennel, de még saját életükről is le kellett mondaniuk.

Mindhárom szinoptikus evangélista feljegyezte kisebb-nagyobb eltérésekkel a tizenkét tanítvány névsorát (Mk 3,16–19; Mt 10,2–4; Lk 6,14–16; lásd még ApCsel 1,13). Figyelmesebb vizsgálódás után megállapítható, hogy kik azok a tanítványok, akik különböző névvel szerepelnek a felsorolásokban. Jézus tizenkét tanítványt hívott el, ezzel is jelezve, hogy igényt tart Izrael mind a tizenkét, a történelem során nagyrészt lemorzsolódott törzsére, és tanítványai által Isten régi-új népét gyűjti üdvösségre. A tanítványok között voltak szegények és gazdagok, és különböző mesterséget űzők sorából származók. Volt közöttük a Római Birodalmat fenntartások nélkül kiszolgáló vámszedő, és a zsidók radikális pártjához tartozó zelóta. Jézus mindezeket az embereket maga köré gyűjtötte és más emberekké formálta. Sokan kérdőjelezték meg a tizenkettes tanítványi kör előállításának időpontját azt állítván, hogy az a húsvét utáni gyülekezet hitének, vagy Márk evangélista fantáziájának lecsapódása és húsvét előtti idő-

²⁸ Ibid. 85.

pontra helyezése. Több feltételezés és vonzónak tűnő hipotézis ellenére sem vonható kétségbe, hogy a tizenkét tanítványt Jézust hívta el és választotta ki húsvét előtt. Kiválasztásuk egy nagyobb tanítványi körből történt. Nem mindenkinek kellett mindenét elhagyva követnie őt, mert sok letelepedett-tanítványa is volt, rajtuk kívül pedig nő-tanítványai, akik vagyonukból szolgálva követték őt.²⁹ A tanítványok földrajzilag Galileából származtak, és ebben utalást fedezhetünk fel a későbbi missziójukra.

Az elhívás jól meghatározott céllal történt. Az első feladat a Jézussal való együttlét volt. Úgy lehettek vele tanítványai, ha egyrészt követték őt az úton, másrészt átvitt értelemben is követőivé váltak. Sok mindenre tanította őket együttléteik során, de a tanítványok nem értettek meg mindent azonnal. Tanításuk a szolgálatra nézve történt. Azért élvezhették Jézus közösségét, hogy felkészüljenek a kiküldésre, az igehirdetésre és a gyógyítások végrehajtására. A tanítványságnak ára is volt, mert fel kellett venniük a keresztet és szenvedniük kellett mesterükhöz hasonlóan.

Felhasznált irodalom

1. BARTHA Tibor (szerk.): *Keresztyén Bibliai Lexikon*. 2. kötet. Budapest: A Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, 1993. S. v. 'Követ, követés' Vladár Gábor szócikke, 87–88.
2. BAUER, David R.: *The Structure of Matthew's Gospel*. Journal for the Study of the New Testament, Supplement Series, 31. Sheffield: Sheffield Academic Press Ltd, 1988.
3. BEST, Ernest: *Disciples and discipleship – studies in the Gospel according to Mark*. Edinburgh: T. & T. Clark, 1986.
4. BEST, Ernest: *Mark: The Gospel as Story*. Edinburgh: T. & T. Clark, 1983.
5. BOSCH, David J.: *Witness to the world: the Christian mission in theological perspective*. London: Marshall, Morgan & Scott, 1980.
6. BREYTENBACH, Cilliers: *Nachfolge und Zukunfts Erwartung nach Markus*. Abhandlungen zur Theologie des Alten und Neuen Testaments 71. Zürich: Theologischer Verlag, 1984.

²⁹ LENKEYNÉ SEMSEY Klára: A nők az Újszövetségben, az Újszövetség a nőkről. Budapest: A Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, 1993. 151–152.

7. BROWN, Colin (ed.): *The New International Dictionary of New Testament Theology*. 1. vol. Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House, 1986. S. v. 'avkolouqe,w' by C. Blendinger, 480–483.
8. BURGERS, Wim: „De instelling van de Twaalf in het Evangelie van Marcus.” *Ephemerides Theologicae Lovaniensis* 36. J1–D 1960. 625–654.
9. DÓKA Zoltán: *Márk evangéliuma*. Budapest: Ordass Lajos Baráti Kör, 1996.
10. DUNN, James D. G.: *Jesus' Call to Discipleship*. Cambridge: University Press, 1992.
11. ELLIOTT, James Keith: „Mathétés with a possessive in the New Testament.” *Theologische Zeitschrift* 35. S–O 1979, 300–304.
12. FREYNE, Seán: „The Disciples in Mark and the Maskilim in Daniel: A Comparison.” *Journal for the Study of the New Testament* 16, 1982. 7–23.
13. FREYNE, Seán: *The Twelve: Disciples and Apostles – A Study in the Theology of the First Three Gospels*. London and Sidney: Sheed and Ward, 1968.
14. GREEN, Joel B.: *The theology of the Gospel of Luke*. New Testament Theology. Cambridge: Cambridge University Press, 1995.
15. GUELICH, Robert A.: *Mark 1–8:26*. Word Biblical Commentary 34A. Dallas, Texas: Word Books, 1989.
16. KINGSBURY, Jack Dean: „The Verb Akolouthein ('To Follow') as an Index of Matthew's View of His Community.” *Journal of Biblical Literature* 97. 1978, 56–73.
17. KINGSBURY, Jack Dean: *Conflict in Mark: Jesus, Authorities, Disciples*. Minneapolis: Fortress Press, 1989.
18. KINGSBURY, Jack Dean: *Matthew as Story*. Philadelphia: Fortress Press, 1988².
19. KITTEL, Gerhard and Gerhard FRIEDRICH, eds. *Theological Dictionary of the New Testament*. Volume IV. Translated and edited by Geoffrey W. Bromiley, Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1975. S. v. 'maqth,j', 'maqth,j' by Karl Heinrich Rengstorf, 390–461.
20. LENKEYNÉ SEMSEY Klára: *A nők az Újszövetségben, az Újszövetség a nőkről*. Budapest: A Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, 1993.
21. LÉSZAI Lehel: „A jelek és csodák szerepe az Apostolok Cselekedeteiről írott könyvben.” *Református Szemle* LXXXVIII. évf. 2. szám, 1995. márc–ápr. 79–89.
22. MALBON, Elizabeth Struthers: „Fallible Followers: Women and Man in the Gospel of Mark.” *Semeia* 28. 1983, 29–48.
23. MANSON, T. W.: *The Sayings of Jesus*. London: SCM Press Ltd, 1949.
24. MEYE, Robert P.: *Jesus and the Twelve: Discipleship and Revelation in Mark's Gospel*. Grand Rapids, Michigan: William Eerdmans Publishing Company, 1968.

25. MOLONEY, Francis J.: „*The Vocation of the Disciples in the Gospel of Mark.*” Salesianum 43. 1981, 487–516.
26. SCHMAHL, Günther: „*Die Berufung der Zwölf im Markusevangelium.*” Trierer Theologische Zeitschrift 81. 1972. 203–213.
27. SCHMITHALS, Walter: *Das Evangelium nach Markus, 2/1 Kapitel 1–9,1.* Ökumenischer Taschenbuchkommentar zum Neuen Testament. Gütersloh: Gütersloher Verlaghaus Gerd Mohn, und Würzburg: Echter Verlag, 1979.
28. SCHULZ, Anselm: *Nachfolgen und Nachahmen: Studien über das Verhältnis der neutestamentlichen Jüngerschaft zur urchristlichen Vorbildethik, Studien zum Alten und Neuen Testament 6.* München: Kösel, 1962.
29. SCHWEIZER, Eduard: *Lordship and Discipleship.* London: SCM Press Ltd, 1960.
30. SCHWEIZER, Eduard: *Matthäus und seine Gemeinde, SBS 71.* Stuttgart: KBW Verlag, 1974.
31. SENIOR, Donald & Carroll STUHLMEYER: *The Biblical Foundations for Mission.* London: SCM Press Ltd, 1983.
32. STOCK, Augustine: *Call to Discipleship: A Literary Study of Mark's Gospel.* Good News Studies 1. Dublin: Veritas Publications, 1982.
33. SUGGIT, John N.: „*Exegesis and proclamation: Bartimaeus and Christian discipleship (Mark 10:46–52).*” Journal of Theology for Southern Africa 74. Mr 1991, 57–63.
34. THEISSEN, Gerd: „*Legitimation und Lebensunterhalt: ein Beitrag zur Soziologie urchristlicher Missionare.*” New Testament Studies 21. 1975, 192–221.
35. TYSON, Joseph B.: „*The Blindness of the Disciples in Mark.*” Journal of Biblical Literature 80. S 1961, 261–268.
36. VARGA Zsigmond J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár.* Budapest: Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, 1992.
37. WEEDEN, Theodore J.: „*The Heresy that Necessitated Mark's Gospel.*” Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde der älteren Kirche 59. 1968, 145–158.
38. WEEDEN, Theodore J.: *Mark – Traditions in Conflict.* Philadelphia: Fortress Press, 1971.
39. WREDE, William: *Das Messiasgeheimnis in den Evangelien.* Göttingen, 1963².

Kálmán Csaba:

Az elköteleződés teológiájának értelmezése, a keresztyén értékrendünk szerint a Heidelbergi Káté egyes kérdéseinek magyarázata alapján

A protestáns világ tavaly ünnepelte a Reformáció 500. évfordulóját, ami alkalmat adott a ma élő protestáns egyházaknak arra, hogy újragondolják a keresztyén alapértékekhez való viszonyulásukat. A reformáció 500. évfordulója alkalom volt a számvetésre, hogy megfogalmazzuk önmagunknak is: mit is jelent a reformáció? Mit jelent, jelenhetne ma Magyarországon, Európába és a világon, amit így hívunk: reformáció? Ennek a kérdéskörnek a tisztázását nemcsak a vallási szakemberek teológusok és az egyháztörténészek tartották fontosnak jelen korunkban, hanem a világi társaik, a közvéleményt formáló elemző és teremtő hatalmasságok is, hiszen tudjuk a XVI. században számos tényező indikálta a reformáció szükségszerűségét, amelyek nemcsak vallási okokra vezethetőek vissza, hanem társadalmi, politikai és gazdasági folyamatokra is.¹ A mai emberiség az állandó reformok világában él, ami ma újnak számít az holnapra elavulttá lesz. Ez a felgyorsult világ, ez a radikális kényszerhelyzet, hogy mindennap valami újat kell produkálni ahhoz, hogy aktuális, eladható és felkészült legyek, az állandó változtatási kényszer, az egyik oldalon valóban elképesztő eredményeket idézett elő, de a másik oldalon egyre inkább bizonytalanságot teremt az emberben és környezetében. Semmi nem biztos, ami ma igaz, annak az ellenkezője is kiderülhet holnapra, így ebből fakadóan az ember egyre kiszolgáltatottabb áldozatként értelmezhető a meglévő folyamatokban és világi rendszerekben. Az embernek szüksége van mérőföldkövekre ahhoz, hogy értel-

¹ Az 500. évforduló jelentőségét sem szabad csak szakrális szempontok szerint értékelni. Többek között ez indokolta azt a tényt, hogy Magyarország Kormánya 2013. október 29-én döntött a Reformáció Emlékbizottság létrehozásáról. „A reformáció jelentőségteljes kulturális és történelmi örökséget hordoz magában, miközben élteti az örökös megújulás gondolatát is.” Letöltés: <http://reformacio2017.hu/rolunk/>